

תלמוד תורה כנגד כולם

היחס בין לימוד תורה לעולם המעשה בספרות התלמודית

עם ד"ר איילת הופמן ליבזון

שיעור 5: בין תורה לחיי משפחה

משנה כתובות ה, ו

המדיר את אשתו מתשמיש המטה, בית שמי אומרים: שתי שבתות, ובית הלל אומרים: שבת אחת. התלמידים היוצאים לתלמוד תורה שלא ברשות שלושים יום, והפועלין - שבת אחת. העונה האמורה בתורה: הטיילים - בכל יום, והפועלין - שתיים בשבת, והחמרים - אחת בשבת, והגמלים - אחת לשלושים יום, והספנים - אחת לשה חדשים, דברי ר' לעזר.

בבלי כתובות סא ע"ב-סג ע"א

התלמידים יוצאים לתלמוד תורה שלא ברשות שלשים יום, הפועלים שבת אחת.

ברשות כמה?

ברשות כמה דבעי.

אורחא דמילתא כמה?

אמר רב: חדש כאן וחדש בביתו...

ור' יוחנן אמר: חדש כאן ושנים בביתו...

"דברי ר' אליעזר"

אמר רב ברוחא אמר רב: הלכה כרבי אליעזר.

אמר רב אדא בר אהבה אמר רב: זו דברי ר' אליעזר, אבל חכמים אומרים: התלמידים יוצאין לתלמוד תורה שלא ברשות שתיים ושלוש שנים.

אמר רבא: סמכי רבנן אדרב אדא בר אהבה ועבדי עובדא בנפשייהו.

כי הא דרב רחומי הוה שכיח קמיה דרבא במחוזא, הוה רגיל דהוה אתי לביתיה כל מעלי יומא דכיפורי. יומא חד משכתייה שמעתא, הוה מסכיא דביתהו השתא אתי השתא אתי. לא אתא. חלש דעתה. אחית דמעתא מעינה. הוה יתיב באיגרא, איפחית איגרא מתותיה ונח נפשיה.

עונה של תלמידי חכמים אימת?

אמר רב יהודה אמר שמואל: מערב שבת לערב שבת.

"אשר פריו יתן בעתו" - אמר רב יהודה, ואיתימא רב נחמן: זה המשמש מטו מערב שבת לערב שבת.

יהודה בריה דר' חייא חתניה דר' ינאי הוה, אזיל ויתיב בבי רב, וכל בי שימשי הוה אזיל, וכי הוה אתי הוה קא חזי קמיה עמודא דנורא. יומא חד משכתייה שמעתא ולא אתא. כיון דחזו דלא אתי סימנא, אמר להו רבי ינאי: כפו מטתו, שאילמלא יהודה קיים לא ביטל עונתו. הויה "כשגגה היוצא מלפני השליט" ונח נפשיה.

רבי ... אזל איעסיק ליה לבריה בי ר' יוסי בן זימרא, פסקו ליה תריסר שנין למיזל בבי רב. אחלפה קמיה, אמר: אכנוס והדר אזיל.

הוה קא מיכסיף מאבוה. אמר ליה: בני, דעת קונך יש בך, מעיקרא כתיב: "תביאמו ותטעמו", ולבסוף כתיב: "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". נסבה.

אזיל יתיב תריסרי שנין בבי רב. עד דאתא איעקרא דביתהו. אמר ליה: היכי נעביד? ניגרשה, יאמרו ענייה זו לשוא שימרה! אינסיב אחריתו, יאמרו זו אשתו וזו זונתו! בעא עלה רחמי ואיתסיאת.

רבי חנינא בן חכינאי הוה קאזיל לבי רב בשילהי הללוא דרבי שמעון בן יוחי. אמר ליה: איעכב לי דאזיל בהדר. לא איעכב.

אזל יתיב תריסרי שני בבי רב. עד דאתא אישתנו ליה שבילי דמתא, לא הוה קא ידע למיזל לביתהו. אזל יתב אגודא דנהרא, שמעא לה לההיא רביתא דהווי קרו לה: בת חכינאי. אמר: שמע מינה, האי רביתא דידן היא. אזל בתרה. הוה קא יתבא דביתהו קא נהלא קמחא, דלאה עינה חזיתיהו, איסתקרת ביה, סוי לבה ופרח רוחה. אמר לפניו: רבונו של עולם, ענייה זו זו שכרה? בעא רחמי עלה ואחייה.

רבי חמא בר ביסא אזיל יתיב תריסר שני בבי רב. כי אתא, אמר: לא איעביד כדעבד בר חכינאי. אזל יתיב בי מדרשא, שלח לביתהו.

אתא ר' אושעיא בריה יתיב קמיה, הוה קא משאיל שמעתתא. חזייה דמחדדי שמעתתיה, חלש דעתיה, אמר: אי הואי הכא הוה לי זרעא כי האי. על לביתהו, על בריה, קם קמיה. הוא סבר, למשאליה שמעתתא קא בעי. אמרה ליה דביתהו: מי איכא אבא דקאים מקמי ברא? קרי עליה רמי בר חמא: "החוט המשולש לא במהרה ינתק" - זה ר' אושעיא בנו של רבי חמא בר ביסא.

רבי עקיבא רעיא דבן כלבא שבוע הוה, חזיתיה בריתה דהוה צניע ומעלי, אמרה ליה: אי מקדשנא לך אזלת לבי רב? אמר לה: אין. איקדשא ליה בצניעה ושדרתיה. שמע אבוה אפקה מביתהו, אדרה הנאה מנכסיה.

אזיל יתיב תרי סרי שנין בבי רב. כי אתא, אייתי בהדיה תרי סרי אלפי תלמידי. שמעיה להווא סבא דקאמר לה: קא מדברת אלמנות חיים? אמרה ליה: אי לדידי ציית, יתיב תרי סרי שני אחרני. אמר: ברשות קא עבידנא, הדר אזיל ויתיב תרי סרי שני אחרני בבי רב.

כי אתא, אייתי בהדיה עשרין וארבעה אלפי תלמידי. שמעה דביתהו הות קא נפקא לאפיה, אמרו לה שיבבתא: שאילי מאני לבוש ואיכסאי, אמרה להו: "יודע צדיק נפש בהמתו" (משלי יב, י). כי מטיא לגביה, נפלה על אפה קא מנשקא ליה לכרעיה, הוּו קא מדחפי לה שמעיה, אמר להו: שבקוה, שלי ושלכם שלה הוא.

שמע אבוה דאתא גברא רבה למתא, אמר: איזיל לגביה, אפשר דמפר נדראי. אתא לגביה, א"ל: אדעתא דגברא רבה מי נדרת? א"ל: אפילו פרק אחד ואפי' הלכה אחת. אמר ליה: אנא הוא, נפל על אפיה ונשקיה על כרעיה, ויהיב ליה פלגא ממוניה.

ברתיה דרבי עקיבא עבדא ליה לבן עזאי הכי. והיינו דאמרי אינשי: רחילא בתר רחילא אזלא, כעובדי אמה כך עובדי ברתא.

רב יוסף בריה דרבא שדריה אבוהי לבי רב לקמיה דרב יוסף, פסקו ליה שית שני. כי הוה תלת שני מטא מעלי יומא דכפורי, אמר: איזיל ואיחזינהו לאינשי ביתי. שמע אבוהי, שקל מנא ונפק לאפיה, אמר ליה: זונתך נזכרת? איכא דאמרי, אמר ליה: יונתך נזכרת? איטרוד, לא מר איפסיק ולא מר איפסיק.

בבלי יומא פא ע"ב

תני חייא בר רב מדפתי: "ועניתם את נפשתיכם בתשעה". וכי בתשעה מתעניין? והלא בעשור מתעניין! אלא לומר לך: כל האוכל ושותה בתשיעי - מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי.